

ROM

M A G A Z I N

#9, Decembar 2017

RCMANI
AJGARA

HUMOR

Hajbe, pijbe hem baro asajbe ki Norrköping

ROMANI STRATEGIA

Robert Simonovic,
Romano koordinatori

KOLUMNA

Sebastijan Kurtiši:
O Roma ki civilizacia

DISKRIMINACIA

20 berš nakhlje sar o
Dušan nane amencar

So ka rode, odova ka arakhe!

Sead Šerifi - Sejo

E redaktoresoro lafi

si man duj bare motivija, sose mangava akava muhabeti te phravav jekhe paramizaja!

1. Jekh paramiz uvek tani šukar e kanendē. Sar ko mangela pana paramiza te čitini šaj te khuvel ko **paramiz.net** Akava internet than tano jekh moklo nevo projekti sa e Arlijenđe ki celo dunjaja.

2. Akija paramiz ka vazdel e ternen kotar sojbe, ama hem ka holjančeri e "purane" aktivisten kola beršencar palal "čerena buti" e Romenđe. Me na mangava te holjančerav nikas, akija tani samo jekh paramiz!

O DEVEL KED ĐELO TE BEŠEL KO BENG

Jekh dive, đelo o Devel ko Beng te bešel. Hem o Beng ljelja te mothovi oljese o Đenemi. Kotar sa o strane ko Đenemi dikhela o Devel bari jag, katrani, rata, vika hem pišta. Phirđe so phirđe, o Devel hem o Beng akana alje tane ko jekh specialno than ko Đenemi. Efta bare groove! Upreder i gropa, bešena trin zoralje stražarija bare čiljencar. A, upre ko čilo isi jekh bari čurik. Tegani o Devel pučlja e Benge, soj tane odola groove. A, o Beng vačerđa so ki svako gropa isi po jekh nacia. Ki jekh tane o parne, ki dujto o kalje hem ađahare sa redoja. Ama, o Devel na haljilo sose isi stražarija ko esavke bare groove hem pučlja e Benge. O Beng vačerđa, ako điko mangela te ukljel nupre hem te našel kotar gropa, o stražarija bucinena oljen e čiljencar natelje ki gropa. Phirena akana o Devel hem o Beng hem nakhena i jekhto gropa, i dujto gropa, i trito gropa, i štarto gropa, i pandto gropa, i šovto gropa hem ked alje ki eftato gropa, dikhela o Devel so ki eftato gropa nane hič stražarija. E Devlese dičhilo čudno odova hem ljelja te pučel e Benge.

Devel: Sose nane stražarija ki eftato gropa?

Beng: Ki akija gropa tane o Roma!

Devel: Ta so, ako othe o Roma?

Beng: Oljenđe na valjani stražarija!

Devel: Sose?

Beng: Pa, taman jekh Rom te ukljel nupre, okola avera Roma cidena olje napala!

E jabandijencar isi amen bare problemia, hiljada berš napalal. Ama, o Rom e Romese tano ani jakh baro karo!

Isi amen "purane aktivistia" so "čerena buti" e Romenđe 20, 30 hem 50 berš. Ako dikhaja ko globalno nivo, kotar o berš 1971, pa sa đi avdije - ko globalno nivo o mahale tane pana čikale hem o Roma tane pana čorole! Pa, kaj ka đa podur ked jekh *profesor, doktor* ki Romani čhib, na vačeri Romane! A, Romano *aktivisti, političari* ikljola ki jabandijjsko media te slikini pe hem te reklamirini pe, a nane olje duj Romane amala!

Pana hari ka khuva ko nevo berš. Sarinenđe, ki celo dunjaja mangava te khuven ko 2018. berš saste hem veste. Ka del o Devel, svako berš pobari sloga te ovel amen maškaru amende. Oven saste Romaljen hem ma bistren, ako isi tumen disavo pučibe, kritika ja idea pisinen amenđe. Čitnaja amen paluno drom ko Mart!

Seljami kotar
Sead Šerifi - Sejo

Redakcia:

Brima Gudinci, Ilija Rajkovic - Icko,
Emran Murina, Sead Šerifi - Sejo,
Mirsad Šerifi, Dennis A. Demirovic - Pipi

Slike:

Sead Šerifi - Sejo
Emran Murina - Mane
Wikimedia Commons
Free Images
Privatno arhiva

Dizajn:

Sead Šerifi - Sejo

Autor hem glavno redaktori:

Sead Šerifi - Sejo

ISSN:

2002-195X (Online)
2002-1968 (Print)

Kontakt:

info@magazinrom.com

www.magazinrom.com
www.arlicenter.se

Produkcia:

A r l i c e n t e r
kunskapscenter

Amendar

O *Magazin Rom* tano jekh kvartalno hem badihava internet-magazin. Amaro fokus tane o Roma, a amari primarno idea tani te vazda e Romengoro interes e čitibase. O teme ko magazin šaj te oven kultura, integracia, svakodivesoro đandipe, informacia, muzika, sastipe, ajgara, nevipe, historia, kariera... O *Magazin Rom* ka ovel jekh forum kuri o Roma kotar celo sveto šaj te diskutirinen razna teme, te vačeren jekh bitno informacia, te reklamirinen pe..., znači o magazin ka barjol hem ka asimilirini pe premalo e Romengere kritike hem premalo Romengoro čefi! Amen ka počmina te pisina ko Arli dialekti, ama phravde hijam hem dijekhvar te publicirina artiklia ko avera Romane dialektia. O *Magazin Rom* ka koristini žanria hem stilja sar ko primer humor hem satira, ama amen na mangaja nikas te dukhava hem te holjančera. O moto kotar o magazin tano te pisini pe odija čhib sar so vačeri pe čhere! Zalo amari Romani čhib, jekh artikli ka pisina ki Švedsko čhib, sebepi amen o Roma kokri mangaja te bičala i korektno informacia kotar e Romengiri historia, čhib, kultura, adetia...

O magazin "Rom" tano bizo profiti! Iniciativa te čerel pe jekh esavko projekt ijljela o Sead Šerifi – Sejo. Ov kontaktirinda fantastična manušen kola bizo problemi prihvatinde akava izazov. Sarine biđidje akija idea hem sarine prihvatinde te pisinen badihava, bizo pare!

Ako isi tumen disavo pučibe, idea ja komentari pisinen amendje ko: info@magazinrom.com

Om oss

Tidskriften *Magazin Rom* är en online-kvartalstidning, som innehåller allmän kunskap, kultur, nyheter och information. I första hand tidskriften vänder sig till romer, men även vill hjälpa svenska myndigheter, olika organisationer och alla andra som är intresserade att göra skillnad, bidra till kulturen på olika sätt och utöka sina kunskaper om romer, romarnas historia, kultur och tradition. På det sättet ska vi tillsammans försöka bekämpa diskrimineringen, samt bevara mångkulturella verksamheter.

Ko akava broj:

Robert Simonovic.....	6
Dubai, Dubai.....	8
paramiz.net.....	9
Sebastijan Kurtiši: O Roma ki civilizacia.....	10
20 berš nakhlje sar o Dušan nane amencar.....	12
Da li đanđan so...?.....	13
Humor: Romani ajgara ki Norrköping.....	14
Garav toklo pasvord.....	16
Dukhala o šero kotar akala cifre.....	17
Robert Simonovic.....	18

A r i i edukativno centar

START

AMENDAR

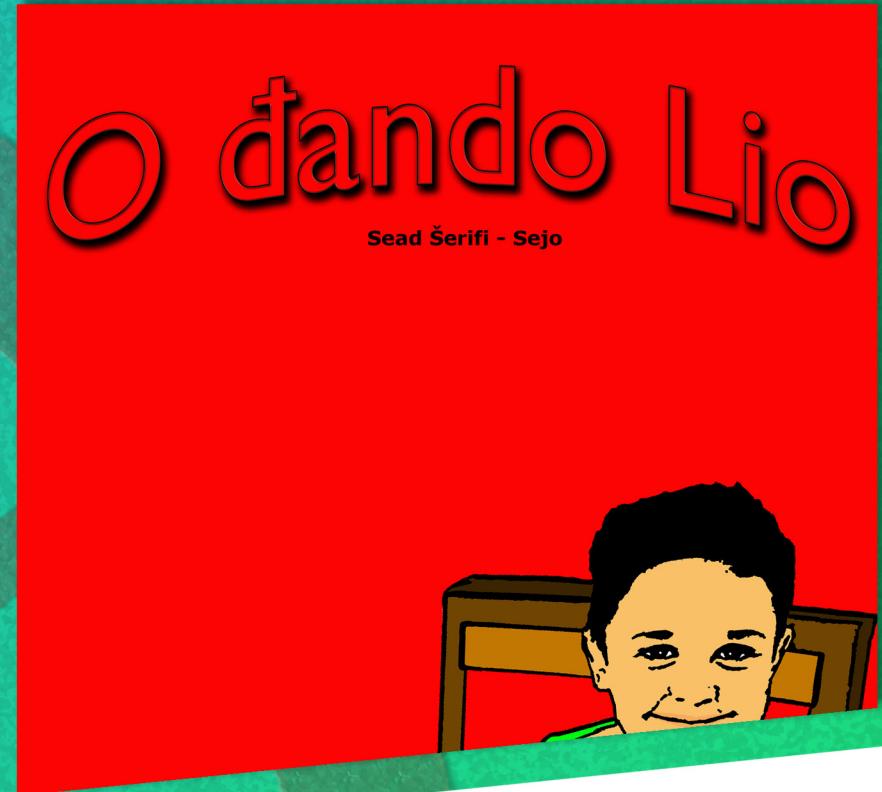
KONTAKT

P A R E ČAVORENGO

Knjige:

- Hajde te sikljava Romani Arli Alfabeta 1
- Hajde te sikljava Romani Arli Alfabeta 2
- O đando Lio

Kontakt:

- www.arlicenter.se
- info@arlicenter.se

Internet than:

- www.paramiz.net

PARAMIZ
GORO BARVALIPE

Robert

Samordnare för romska

På vilken förvaltning i Borås jobbar du?

- Jag jobbar på Arbetslivsförvaltningen, på Integration och nationella minoriteter i Borås.

Hur länge har du jobbat med projektet?

- Officiellt på denna arbetsplats har jag jobbat med romsk inkluderingsprojektet sedan 10 april detta år. Men skulle jag räkna inofficiellt, så har jag jobbat som romsk aktivist sedan 2012 ideellt genom föreningslivet.

**Hur känner du att projektet “romsk inkluder-
ing” fungerar hos er i Borås stad?**

- För att kunna jobba med romsk inkludering projektet så har vi i Borås skapat ett romsk råd där rådet har delaktighet och inflytande i vad som skall göras och hur vi skall göra tillsammans. I Borås sätter vi rådet högt prioriterat och anser att det är motorn i projektet.

Simonovic

frågor i Borås kommun.

Vi har också alla fem erkända grupper av romer representerade:

- Resande folket
- Finska romer
- Svenska romer
- Utomnordiska romer
- Nyanlända romer

Jag anser att det är mycket viktigt att det finns alla grupper representerade, då behovet självklart ser annorlunda och det beror på skillnaden på när grupperna vandrade in i Sverige.

Jag tycker att Borås kommun inom en snar framtid kommer att ha möjlighet att vara store bror för andra kommuner som jobbar med romsk inkludering och kunna hjälpa till att bygga strukturen för att kunna lyckas så gott som vi har gjort i Borås kommun.

Hur många brobyggare finns det i Borås just nu?

- Jag är samordnare och vi har en brobyggare i skolans värld, så totalt 2 i dagsläget.

Kan du lite kort förklara vad som görs just nu i Borås?

- Just nu är vi i stadiet då vi skall rekrytera två brobyggare på heltid som kan jobba med projektet romsk inkludering.

Vi planerar att rekryteringen skall vara klar innan årsskiftet. Dessa två brobyggare kommer att vara mycket viktiga, då vi 2018 kommer att börja arbeta även med punkten hälsa bland romer.

En av dessa brobyggare kommer att finnas på familjecentralerna och kunna jobba med kvinnofrågan, jämställdhet och kunna vara ett komplement till dem 30 hälsoinspiratörerna, som vi kommer till att ha vid årsskiftet, samt ett stöd till dem två romska ungdomsambassadörer vi har.

Utöver detta, så ser jag att man både skall jobba långsiktigt, men också här och nu. Därför så hjälper vi till genom vårt enskilda stöd där både romska individer, men också icke-romer kan komma i kontakt med mig.

Det är en instans där vi kan hjälpa romska individer att få den stöd dem är i behov av och då har vi hitrat våra nyckelkontakter som vi kan hänvisa vidare till på olika myndigheter, förvaltningar skolor m.m.

Vi lyssnar av och försöker att bistå med hjälp och stöd i ärenden utifrån där man befinner sig i livet.

Vi är glada att det har lett till att 13 personer som har varit långtids arbetslösa, nu har fått arbete.

Genom enskilda stödet bygger vi upp förtroende och bygger upp kunskap för att få bort fördommar. Detta gäller både romer och icke romer.

Vi har börjat undervisa i grundskolor i romsk historia och det arbetet är mycket viktigt.

Vi jobbar också med styrdokument på hur man i Borås stad skall jobba med Nationella minoriteter.

Detta är lite kortfattat om vårt arbete i Borås.

Vad har du för mål angående projektet/framtiden?

- Mitt mål är att vi inom några år skall kunna skapa en egen förvaltning där vi kan jobba med romsk inkludering, mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Dubai, Dubai

KORO TUTE CELO BERŠ ISI NILAJ

SA SO KA MANGE,
KO DUBAI TU KA ARAKHE.
NILAJ TATO,
HEM O ŠEIKO BUT BARVALO.

POŠIK HEM ZLATO
KOTAR SA O STRANE KA DIKHE.
KI BURŽ KALIFA KED UKLJEJA,
TUČE SA O ČERENJA TEGANI PAŠE.

*Ko Dubai deljum,
ama o Magazin Rom me na bisterđum.*

*Bare šuže slike uduri čerđum
hem ko Magazin Rom me bičhalđum!*

*Emran Murina
Mane*

PARAMIZ

E ČHAVORENGORO BARVALIPE

E čavorengoro barvalipe

paramiz.net

e čavorenđe
badihava paramiza
ko internet

O internet than **paramiz.net** tano e čavorengoro barvalipe. Amare Romane čavore ko akava than šaj te khuven keda mangena hem badihava te čitinen dijekh paramiz. Zalo čavore ko akava than šukar te khuven hem o jeri te čitinen peklje čavorenđe dijekh paramiz anglijeder o sojbe. Ama, akala paramiza šaj pana pobuter te pomožinen e sikavnen ki Romani čib. O sikavne šaj barabar e čavorencar ki škola te čitinen o paramiza hem palo odova šaj te diskutirinen hem te čeren analize.

O paramiza tane pisime ki odija čib sar so vačeraja čhere!

O internet than **paramiz.net** čerda o Sead Šerifi - Sejo. Zalo odova, ov hem finansirinđa o internetthan, pisindā o paramiza ki Romani čib hem redizajnirinđa o ilustracie. O Arli dialekti hem o Arlige isi oljen specialno than ko e Sejosoro vilo. Ov isi olje but baro čefi te ačhava disavo šukaripe palo amende. Najencar te takina, jačhencar te dikha hem vileja te osetina!

sead.serifi@magazinrom.com

i repa

Juro babo sejinda hine repa. Palo sed i repa barilji, o phuro babo ljelja...

Purani paramiz andi Rusia

O lavi hem o čumurso

Jekh dive, palo but prastajbe o lavi pašljilo hari te dahini talo jekh kaš...

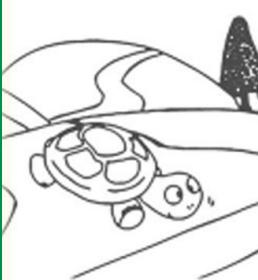
Ezop

O kham hem i balval

Jekh dive, o kham hem i balval ljelje te čhiven pe kinati jekh jekheja, koj tano pozoralo oljendar...

Purani paramiz andi

OŠOJ HEM ŽELJKA

PARAMIZ

O DEVEL KED ČERDA E ROME

PARAMIZ

DUJ JARCİJA

PARAMIZ

O šošoj hem i željka

Jekh dive i željka but holjanđa upro šošoj, sebepi so o šošoj beršenčar palal zadini hine e željka...

Ezop

O Devel ked čerda e Rome

Jekh šužo dive, o Devel andi odluka te Čerel manuše. Ljelja čik hem poćmija te Čerel...

Romani mitologija

Duj jarcia

Zalo jekh hor pani, disave manuša Čerdejekh purt. Koj odija purt resje pe duj jardja...

D. Obra

O ROMA KI CIVILIZACIA

Akava tano o dujto kotor tari akija kolumna kolate pokušinava taro miro sopstveno iskustvo ki buti e Romen-car, Romane organizaciencar hem Romane projektencar, te objasninav miro stav hem miro mišljenje. Tumen šaj korkori te čeren tumenđe jekh slika odolestar, da bi alen korkori ko jekh tumaro sopstveno zaključak hem mišljenje.

Ko miro 25-e beršengoro iskustvo sar Romano aktivisti, haljiljum so nesave stereotipia upro amende, kola hem avdije ekzistirinena hem kola sar tereno aktivisti probijum te cidav - tane nažalost tačna. Amen čače hijam jekh narodo so sastojini pe taro muzičarija, čora, prosjakija, vračarija hem phiraja tari diz ki diz.

O pučibe akana tano:

- *Sose hijam asavke?*
- *Soj tano o sebepi?*

Akalese ka dav tumenđe duj primerija kolendar korkori tumen ka arakhen o odgovor ko akala duj pučibe. Ki amari historia postoini i činjenica so amen sar ikliljam tari India, na hine amen stalo ki nijekh phuv. Stalno hijam hine "ko drumo" ja hijam hine čhivde zorjea te živina ko avere narodosere phuvja.

Primer 1:

Zamislinen kaj tumen hijen jekh narodo so isi tumen tumari phuv. Tu živineja mirno te porodicaja ko jekh gav. Akana tumen dikhena dural, avela jekh grupa manuša ko tumaro gav hem smestinena piro logor ki jekh livada, so nane dur taro tumaro čher. O manuša tari odija grupa dičhona aver čhane, aver čhane tane urjavde, čerena aver čhib lafi so tumen na haljovena, melalje, đungale...

*Sar ka avel tumenđe tegani?
So ka mislinen tumen, sar prvo olen-dar? Ka pučen li kokri tumen, koj tane akala? So rodena akala akate? Te na čeren amendě diso? Te na zadinen amare čhaven?*

O manuš ked diso na pendari hem ked našti te ovel olje i kontrola upri nesavi situacia, automatski uključini pe ki godi e upozoribasoro programi. Odova tani jekh normalno reakcia. Tu nalazineja tut ki jekh stresno situacia hem ka dikhe odole manušen sar smetnja hem sar problemi. Najbolje rešenje ka ovel tuče te ciden pe othar hem te našaldon.

Akana zamislin, so tu hijan o Rom ki odija grupa so ale ko gav. Tu, ti romni, te čhave, to dad, ti daj, te phralja, te phenja, olengere čhave... O drumo hine pharo. Naravno, na hine tumen drumal bari mogučnost e higijenače. Odola šeja so tane upro tumende melalje hem pharavde. Aver šeja name. Akana o čhave rovena, bokhale. Hem tu mukheja tut đi ko gav te rode nesavi buti te šaj te ane diso te čhavendje te han. Ama, o manuša ni na mangena te čeren lafi tuvaja. Phandena tuče o udar anglo muj. Neko čak pretini tuče te cide tut othar te na has maribe. Dikheja ko olengoro dvoro khanja, ko bače patliđanja, paprike... So ka čere?

Mislinava kaj 99% tumendar ka rešini pe te čorel. Tajsato dive, haljovena o manuša so čorden hem čedije pe sabene motkencar hem marindoj, akušindoj, paldinđe tumen othar hem tumen cidjen o drumo đi ko aver gav. Đelem, đelem...

Odova drumo traini sa đi akana. I suština hem o principi tane ista. Sa aver tane samo nijanse so pasuinena ko akava moderno đivdipe.

Primer 2:

Tu hijan bijando ki jekh Romani mahala. Sa odobor Roma, bijava, amala, familia... Isi tut 6 berš hem sabene mangena tut, đanena to anav hem đanena kasoro hijan. Alo o vreme te đa ki škola. Tu na đaneja perfektno gađikane. Isi tut Romano akcenti. To dad hem ti daj nane olen mogučnost te činen tuče marka šeja sar so isi olen o gađikane čavore. O gađikane čavore automatski ičerena tut ki distanca hem na mangena te ovel olen buti tuvaja. To dad hem ti daj nane olen nesavi bari škola završimi hem nane olen buti sar so valjani. Ki učionica nijekh gađikano čavo na mangela te bešel tuvaja zajedno ki klupa. Bešeja ki zadnja klupa jekhe avere Romane čhaveja. O gađikane čhave zadina tut hem vičinena tut - *igan. Pokušineja te branine tut, a i učiteljica marela tut, a na e gađikane čavore kolesere dijaja tani kučna prijateljica. Jedva dikheja te ave tuče čhere ki tiri Romani mahala kote hijan manglo hem kote svako pendari tut. Tu na mangeja više te đa ki škola. Palo nesave berša hem tu da mukheja i škola hem oveja isto sar to dad hem ti daj. Bizo šukar škola hem bizo šukar buti. Hem adikhar vrtinipe odova ko krugo beršencar, tari generacija đi ki generacija.

Isto akava primer taro Romano čavo ki Romani mahala, ama koleso dad tano muzičari. Te phena so basali violinina. Hem ov da na završija pi škola taro isto razlog, ali isi ole mogučnost te ikljol taro odova začarano krugo. Sar muzičari urjavi pe dostoјno, isi ole kontakt hem pristup ko pristojna društva, ceninena ole hem zaradini šukar pare. Ki osnova taro akava sopstveno iskustvo, počmini te sikavi pe čavore te bašali violinina.

Svako dive! Sebepi sigurno tano kaj odija olesiri jedino šansa te uspini. Ako valjani ka marel ole, samo te sikljol te bašali šukar. Hem ađikhar o tikno ovela ko 10 berš virtuozi ki violina. Hem o gađe posle ked šunena e tikne sar bašali, phenena "ma to oni imaju u krv, oni se rađaju sa time".

O vračarstvo ja o dikhibe ko fali tano jekh but purano "zanati" ko Roma, kova historisko navedini pe panda ko Vizantisko carstvo ko 11. veko. Postojini jekh historisko zapis taro 1495. berš taro jekh Nemco, o Alexander Pfalzgraf kova pisini so ko Grčko poluostvo Peloponez uzi diz Modon koja hine okolo ogradimi uče zidoja, živinena hine o Roma avral taro zido, ko kolibe uzo jekh brego so vičini pe Gype. Mora te navedinav kaj akava oblast okolo akava brego Gype vičini pe hine "tikno Egipat" hem e manušen, znači e Romen hine isto vičinena "Egipčani" hem "Athinganoi" (znači bitakime). Akalestar da potičinena o anava *ypsi, *igeuner ja *igan. O Roma so bešena hine uzo odova brego, koristinena hine o vračarstvo da bi olakšinena pese o ulaz ki diz. Vačerena hine "me ka vačerav tuče o budućnost hem danava te čerav magije". Znači o vračarstvo tano ništa više nego jekh pokušaj te oven jekh kotor taro jekh društvo. Isto sar o muzičarija! Hem on da čerena pese odoleja pristup ko hari pošukar pozicia. Odova tano sasvim normalno manušikani tenzia so panda važini.

Mislinava kaj akala primeria večinom objasninenia o razlog sose hijam asavke. Ama, o glavno razlog akalese tani i sistematsko hem rasističko diskriminacija. Da li tani javno ili garavdi, oj tani nažalost svakodnevno.

Počmini taro jekh najobično manuš, pa sa đi ko javna ustanove hem đi ko državna institucie. Nema veze ki savi država ki Evropa živineja!

Znači, so amen čereja hem so amendar ovela, odova većinom zavisini taro savo mogučnost hem save uslovia pružini amenđe i država ja i diz kolate živinaja. A, o dujto deo tano kozom amen korkori trudinaja amen te čera amaro đivdipe hem o đivdipe amare čavengoro pošukar.

Ako nesavo Rom, telo asavke okolnostia hem uslovia, korkori pestar uspini te izborini pe hem te završni šukar škola, onda olese huljavava mi sadik hem vačerava BRAVO!

Te ove šukar učeniko, ki razlika taro gađikane čhave, tu mora sar Rom duj puti više te ove bolje olestar, da bi dobineja isto ocena sar ov. Odova vačerava taro sopstveno iskustvo. Ako jekh dive dobineja dovoljno đandipe, onda šaj te vačere ko isto nivo bilo kasa ko ikljola anglo tute hem odoleja ka dobine but pobaro samopouzdanje kova ka pomožini tuče te pobedine ki bilo savi igra ko tiro svakodnevno đivdipe.

Ko aver hem paluno broj Magazin Rom, phanadaja i kolumna hem amaro Romano magazin ki tema:

- Integracia da li asimilacia?
- Sar šaj tu sar Rom ,ipak te rese ko bilo savo cilj so tu mangeja?

Sebastijan Kurtiši - Sebo

20 berš nakhlje sar o Dušan nane amencar

Kotar akija bari tragedia hem palo 20 berš, o Roma pana rovena.

O datum hine 18. Oktobar 1997 ki Beograd. Jekh tikno čhavo, o Dušan Jovanovic rodija pe dade-star soko te pijel. Oljesoro dad dija oljese hari pare, te đal ki dučana hem te činel pese soko. O tikno podiјa tano ki prodavnica te činel pese sok, ama ko drumo reslje olje duj terne rakhlje so hine oljen po 17 berš. Prvo rodije oljestar pare, palo odova počmije te maren olje. O Dušan pelo ki phuv, o terne nastavije te maren olje hem te khuven olje ko šero. O tikno čhavo ko kraj mulo kotar but baro maribe. Tegani o Dušan hine olje samo 13 berš. A, e Dušane mudarđe samo sebepi so hine tano Rom.

Oljesoro dad dikhela so o tikno Dušan nane te avel čhere. Počmija te rodel olje hem arakhlij olje pašlo ki phuv hem sa ratvalo. Ked dikhla so oljesoro čhavo nane više đivdo, celo "oljesoro sveto pelo". Oljese dadesem hem dajače đi ko meribe, ačhili i slika kotar oljengor čhavo ki ulica mudardo. Ama palo odova, henez počmija te ovel pharo oljendje bizo po čhavo.

Oljesiri daj kotar but baro phraripe, but putija manglja te mudari pes. Ko berš 2015 našti više hine ičerđa o phraripe hem "uspinđa" te ljal poklo đivdipe.

Oljesoro dad but putija hine olje infarkt kotar bari sekiracia, rojbe hem pharipe ko đivdipe. A, ko 2016. berš hem ov nakhlja i dunjaja.

O terne so mudarđe e Dušane, astardilje hem khuvđe ano phanljipe. Ama, palo SAMO 6 berš mukhlje tane ki sloboda.

O tikno Dušan manglja hine te vozini autobus hem te ovel fudbaleri. O komšije phenena so but manglja te čheljel fudbal hem so celo dive ka čheljel hine fudbal avere čhavencar. Da bi te setinen pe o manuša upro o Dušan, svako berš ičeri pe fudbalsko turniri ko oljesoro anav.

Ko than kaj hine tano mudardo o Dušan, vazdimi tani spomen ploča e beršeste 2007, te na bistren o manuša e tikne Dušane.

... *Hipersomnia* vičini pe ked šaj te sove prekalo 15 satia, ama ked ka ušte kotar sojbe paljem hijan čhindo?

... i *tikni đepa* ki pantolka tani čerdi te čhivel pe o sati?

... ki *golf lopta* isi 336 tikne rupe?

Da li đandan so...

... o *mango* ekzistirini ki India prekalo 5 000 berš?

... ko avioni *Boeing 747-400* šaj te resel prekalo 200 000 litre gorivo?

... amaro *vilo* khuvela prekalo 100 000 putija ko jekh dive?

I novina, zalo so dela tut informacia
vazdela tuče hem o pritisak!

O tikno Babuši počmija te trenirini te plivini hem o prvo dive vačerđa e trenerese:

Babuš: Na mangava više te trenirinav.

Treneri: Sose?

Babuš: Pa, na hijum više tušalo!

Phirena duj terne Roma ki ulica
hem jekh phenela e dujtonese:

- O šukar đivdipe tuče đi ko 14. berš...

Palo odova, romni, čhave...!

Reslja o Kurta e Murta ko veš, sar akhari
ko dumo e mečka.

Kurta: Iiii... soj bari mečka!

Sar mudarđan ola?

Murta: But kolaj!

Pucindum 100 putija.

Kurta: I, kobor putija pogodijan ola?

Murta: Nijekhvar!

Mulji ando asajbe!!!

Phirena duj đučhela ki ulica
hem čerena muhabeti.

Đučhel 1: Šujan li so čhivđe nevi ograda?

Đučhel 2: Eeeee... pa odova
mora te sapančera!

Savatone, ko datum 28. Oktobar 2017 hine amen Romani ajgara
ki Norrköping. Trin terne čhave čedinde e Romen ki jekh kupa, sa-
rine barabar te asan celo rat. I idea avela kotar o Sead Šerifi - Sejo hem
ov kontaktirinda e Almire (Almir Sali) hem e Sefo (Seferim Murina)
ki Norrköping. O Sefo arakhla jekh tikni sala so šaj te resel 70-80 manuša, a
o Almiri spreminda kolače, sokija hem kafa. Odija rat but šukar nakhljam. Baro
asajbe čerdam! A, sarine đanaja so akava moderno đivdipe, čhivela amen te
bistra te asa. Ičeraja imizi so pana esavke rača ka ovel amen. Te arakha amen
sarine o Roma ko jekh than, te družina amen hem te asa.

GORAV TOKLO PASVORD

Sar te arakha amaro e-mail kotar hakerija?

Valjani te ovel amen zoralo *pasvord* kova nane kolaj te phravel pe.

Komplikovano pasvord so isi olje but simbolia, but tano pharo te phravel pe.

Amaro pasvord, tano amari protekcia kotar hakerija. Ako tano o pasvord lokho, sar ko primer ako isi olje hari simbolia ja tano disavo datum hem anav, onda šaj o hakerija te khuven ko amaro e-mail ja ko disavo amaro socialno internet-than.

Akala savetija šaj ka pomožinen te čere jekh zoralo pasvord.

1. Valjani barem 100 putja te pogodini

Nane odobor važno savo tano o pasvord, kratko ja baro. Valjani barem 100 putja te probini pe, te šaj te phravel pe. O hakerija koristinena o socialna mreže ako mangena te napadinen amaro e-mail, pa koristinena amari lično informacia hem ko odova način probinena te phraven amaro pasvord.

2. Koristin lafija ja disavo citat

O pasvord valjani te ovel unikatno, ama te na ovel odobor pharo, pa te bistre sar đala tano. Koristin diso so šaj te ičere ki godi šukar ja disavo citati so samo tu koristineja.

3. Šukar te ovel dlogo

Koristin but bukve ja simbolia, ma štedin. Obično valjani 8 simbolia te čerel pe jekh pasvord, ama šukar te ovel pobuter kotar 8 simbolia. Šaj te koristine o anav kotar disavo filmi, so isi olje but lafija. Ače jekh primer: *Don't Be a Menace to South Central While Drinking Your Juice in the Hood*.

NA! Nane moklo pasvord akava (hahaha).

4. Ma promin to password

Na valjani but često te promine toklo pasvord. Baro hem zoralo pasvord na rodelia te promini pe. Ama, ako ko servis diso nane šukar, onda ka valjani te promini pe. Hem ako primetineja so diso tuče sumnjivo ko toklo Facebook profili ja aver socialno mreža, onda pošukar te promine o pasvord.

5. Broj 3 umesto slovo E

Čer jekh kreativno pasvord. Čhiv simboli umesto bukva ja disavo broj. Sar ko primer: i cifra 3 te menjini i bukva E , i bukva S te ovel simboli \$, a šaj hem i cifra 5.

Hem pana jekh ekstra savet: **ma de nikase toklo pasvord**.

Dukhala o šero kotar akala cifre

But đene amendar ljeni tikni masekosiri plata, odoljese čak hem lađavo te phravel pe muhabeti kober pare zaradinaja ko jekh dive.

**Ama, isi disave manuša ki akija dunjaja so ko jekh dive
lenja pobuter pare, nego so amen ka dikha amare jačhencar
KO CELO AMARO ĐIVDIPE!**

JEFF BEZOS

O šefi kotar "Amazon" momentalno tano najbarvalo manuš ki dunjaja. Premalo "Forbs" isi olje 95 miliarde dolaria. A, svako Devlesoro dive zaradini 3,5 milionia dolaria.

ADELE

Akija terni hem popularno Britanka, zaradini 190 000 dolaria svako dive. Olakoro paluno album bikisalo ko prekalo 20 milionia kopije.

BILL GATES

O šefi kotar "Microsoft" okova berš zaradinda 3,5 miliarde dolaria. Odova značini so e Bilese svako dive khuvema 9,5 milionia dolaria ko konto.

J.K. ROWLING

Akija Britansko pisateljka zaradini kotar knjige, filmia, parkia... so tane čerde premalo o hiti "Harry Potter". Olakoro dive tano 260 000 dolaria.

MARK ZUCKERBERG

Šaj li te zamislina amaro đivdipe bizo "Facebook"? E pa, o gazda kotar akija socialno mreža, svako dive zaradini 4,5 milionia dolaria. O Mark tano maškarlo najterne barvalje ki celo dunjaja.

DAVID BECKHAM

Akava eks fudbaleri, modeli hem biznismeni ko dive zaradini 180 000 dolaria. A, ko palune pand berš, ko oljesoro konto khuvde 60 milionia dolaria.

Robert

Koordinatori e Romane

Ko savo administrativno than ki Borås komuna čereja buti?

- Momentalno hijum ko e bučakoro menađmenti, kova perela tali i *Integracia hem Nacionalno minoritetia* ki Borås komuna.

Kotar keda čereja buti ko akava projekti?

- Oficialno ko akava than, kova perela talo projekti "Romani strategia", hijum kotar 10. April akava berš. Ama, sar Romano aktivisti ko volontersko nivo, prekalo Romane organizacie hijum kotar berš 2012.

Sar dičhola tuče o projekti "Romani strategia", funkcirisinela li ki Borås komuna?

- Te fukcirisinel akava projekti, čerđam jekh Romani komisia, kuri baš odija komisia dela amendē savet, keda, sar, sose hem kuri valjani te čerel pe diso. I Romani komisia aktivno asistirini amendē, a hem amen dikhaja i Romani komisia sar prioritetno motori ko akava projekti.

Simonovic

pucibase ki Borås komuna.

Zalo odova amen isi amen reprezentantia kotar pand Romane grupe ki akija Romani komisia:

- Resande folket (Švedska Roma)
- Finska romer (Finska Roma)
- Svenska romer (Kalderasha...)
- Utomnordiska romer (Lovaria...)
- Nyanlända romer (Arlije, Gurbetia...)

Maje tano but važno te oven ki komisia reprezentantia kotar sa o grupe, sebepi svako grupa isi ola avera problemia hem avera momentalna situacie. But zavisini hem kotar odova, angljeder kober berša alji odija grupa, ki akija šudri Švedska.

Me mislinava so i Borås komuna, akana sigate ko but tikno vreme, šaj te ovel phureder phral avere komunendje so čerena isto buti ko akava projekti. Mangava sarine amen te čera jekh šuži struktura, te pomožina e Romen ki celo Švedska, sar so momentalno čeraja ki Borås komuna.

Kobor đene momentalno čerena buti?

- Me hijum koordinatori, ama isi amen hem jekh komunikatori ko edukativno nivo. Znači, momentalno hijam duj đene.

Šaj li te vačere amenđe hari, soj odova so čerena ki Borås komuna?

- Momentalno hijam ki jekh faza kuri mangaja te ovel amen pana duj đene komunikatoria, so ka čeren buti ko projekti "Romani strategia".

Planirinaja i rekriticacia ko akala duj thana te ovel gotovo angljeder so ka bitini akava berš. Ko berš 2018 mangaja te phrava jekh faza kuri ka dikha hari pobuter e Romengoro sastipe.

Jekh kotar odola komunikatoria, ka bešel ki *familiajiri centrala* hem ka čerel buti ko đuvljano pučibe, isto pravo maškaro murš hem i đuvlji, hem te ovel jekh komplimenti e 30 sastipasere inspiratorende so ka ovel amen di ko krajo akava berš. O komunikatori ka del podrška hem e duj terne ambasadorenđe so momentalno isi amen.

Zalo odova, amen isi amen butberšengere plania, ama hem isto adahare šaj hitno te reagirina. Amen šaj te probina. te pomožina e Romane individen hem e jabandijen ko specialna situacie. Samo valjani odola manuša te kontaktirinen man.

Jekh primer sar šaj te pomožina jekh individa, tano te da podrška odolje manuše hem te mothova o drumo di ko glavna kontaktia, sar ko primer: e phuvjakere institucie, agencie, administracie, škole...

Amen šaj te šuna o problemi hem te probina te pomožina hem te da amari podrška. Ama, hem but zavisini kotar momentalno situacija kuri so nalazini pe odija individa.

Amen, bare hem bahtale glasoja šaj te phena so pomožindan 13 Romane individen te khuven ki buti.

Isto adahare, probinaja te vazda o đandipe kotar i Romani historia, kultura hem tradicia, a te perava o stereotipia.

Ko škola čeraja prezentacie kotar i Romani historia, kultura hem tradicia, ko jekh edukativno način.

Ki Borås komuna čeraja aktivno buti hem ki administracia, te šaj te pomožina e Romen.

Savo cilji isi tut ko akava projekti/poanglai?

- Moklo cilji palo disave berša, tano te phrava jekh Romano administrativno centar, kuri šaj te čera pana buti ki Romani strategia, manušengoro pravo hem pravo maškaro murš hem đuvlji.

PARAMIZ

E ČAVORENGORO BARVALIPE

O BABO HEM I REPA

PARAMIZ

O LAVI HEM O ČUMURSO

PARAMIZ

O KHAM HEM I BALVAL

PARAMIZ

O babo hem i repa

Jekh dive, jekh phuro babo sejinda hine repa. Palo disave masekja kedi i repa barilji, o phuro babo ljeļja...

Purani paramiz andi Rosisa

Ezop

Purani paramiz andi Rosisa

O ŠOŠOJ HEM I ŽELJKA

PARAMIZ

O DEVEL KED ČERDA E ROME

PARAMIZ

DUJ JARCİJA

PARAMIZ

O šošoj hem i željka

Jekh dive i Željka but holjanđa upro Šošo, sebepi so o Šošo beršenčar palal zadini hine e Željka...

Ezop

O Devel ked čerda e Rome

Jekh Šošo dive, o Devel andā odluka te čerel manuše. Ljeļja čik hem pođomja te čerel...

Romanj mitologija

Duj jarcia

Zalo jekh hor pani, disave manuša čerdejekh purt. Ki odija purt resile pe duj jarcia...

D. Okradović

Avera internet thana:

ROM

PARAMIZ

I internet strana hine renovirimi
paluno drom ko datum: Oktobar 2017

info@paramiz.net

© Copyright. All Rights Reserved.

NOTIFIKACIA!!!

Akija internet strana Čerda hem finansirinđa o Sead Serifi - Sejo.

